

**İbn Kalânîsî, Şam Tarihine Zeyl -I. ve II. Haçlı Seferleri Dönemi-, Türkçe
trc. Onur Özatağ, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015,
IX+236 s.**

Suat Kaymak*

Zeylu târihi Dımaşk ya da *Târîhu Dımaşk* olarak bilinen Ortaçağ İslâm tarihi kaynaklarından olan eserin müellifi Ebû Ya'lâ Hamza b. Esed b. Ali İbnü'l-Kalânîsî 465/1073 yılında Dımaşk'ta doğmuştur. Arapların Temîm kabilesine mensup ünlü bir ailedendir. Doğduğu şehir olan Dımaşk'ta dil, tarih, dinî ilimler ve edebiyat alanında eğitim görmüştür. Müellif, önce Dîvânü'r-resâil ve'l-inşâ'da kâtiplik sonra bu dîvânda reislik görevini bulunmuş, ayrıca Dîvânü'l-harâc'ı da yönetmiştir. Dımaşk'ın reisliğini de yapan İbnü'l-Kalânîsî, uzun süre bu görevi idame ettirmiştir. Müellif 555/1160 tarihinde Dımaşk'ta vefat etmiştir.

İbnü'l-Kalânîsî, *Zeylu Târîhi Dımaşk* ya da *Târîhu Dımaşk*'ı Hilâl b. el-Muhassin es-Sâbî'nin (ö. 448/1056) *Târîh*'ine zeyl (ek) olarak kaleme almıştır. Eser, yıl esasına göre hazırlanmış olup, 360-555/970-1160 yıllarını kapsamaktadır. İbnü'l-Kalânîsî yazdığı bu eserle başta el-Azîmî (ö. 558/1163'den sonra), İbnü'l-Esîr (ö. 630/1233), Sibt İbnü'l-Cevzî (ö. 654/1256), İbnü'l-Adîm (ö. 660/1262) ve İbn Hallikân (ö. 681/1282) olmak üzere kendisinden sonraki pek çok tarihçinin eserlerine kaynaklık etmiştir. Eserin bu özelliğinin yanı sıra Fâtîmîler (909-1171) ve Karatîlerin (869-1182) Suriye ve Dımaşk'a hâkim olmak amacıyla verdikleri mücadeleler, Fâtîmîlerin Suriye hâkimiyeti, Suriye halkının onlarla mücadelesi, Dımaşk'taki kabileler, sosyal hayat, halkın kurduğu teşkilâtlar, imar faaliyetleri, Dımaşk'ın topografyası ve imar planı, Abbâsîler (750-1258), Büveyhîler (932-1062), Selçuklular (1040-1194), Tuğteginliler (Börîler) (1104-1154), Zengîler (1127-1233), İsmâîlîler ve müellifin bizzat şahit olduğu I. ve II. Haçlı seferleri hakkında en önemli kaynaktır¹.

* Doktora Öğrencisi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaçağ Tarihi, suatkaymak@windowslive.com.

Geliş T. / Received Date: 26/10/2018 Kabul T. / Accepted Date: 26/10/2018.

Bkz. Ramazan Şeşen, *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul 1998, s. 113; Abdülkerim Özaydın, "İbnü'l-Kalânîsî", *DİA*, XXI (2000), s. 99-100; Ali Sevim, "İbnü'l-Kalânîsî'nin Zeylî Târîh-i Dımaşk Adlı Eserinde Selçuklularla İlgili Bilgiler I. (H. 436-500 = 1044/45-1106/07)", *TTK Belgeler*, XXIX/33 (2008), s. 1-2.

İlk olarak Henry Frederick Amedroz² *Zeylu Târîhi Dımaşk'ı* İbnü'l-Ezrak el-Fârikî'nin (ö. 577/1181'den sonra) *Târîhu Meyyâfârikîn ve Âmid (Târîhu'l-Fârikî)*, Sıbt İbnü'l-Cevzî'nin *Mir âtü'z-zamân* ve Zehebî'nin (ö. 748/1348) *Târîh*'inden alıntılar ve notlar ilâve edilerek 1908 yılında Beyrut'ta neşretmiştir³. Sonrasında Süheyl Zekkâr⁴ ve Arif Ahmed Abdülğanî⁵ tarafından da neşirleri yapılmıştır. Hamilton A. R. Gibb⁶ tarafından 490-555/1097-1160 yılları arasındaki Haçlılarla ilgili kısımlar genişçe bir önsöz ve notlar ile İngilizceye, Roger Le Tourneau⁷ tarafından 1075-1154 yılları arasındaki kısımlar Fransızcaya ve Ali Sevim⁸ tarafından da 436-500/1044-1107 yılları arasındaki Selçuklular ile ilgili kısımlar notlar ilave edilerek Türkçeye tercüme edilmiştir. 2015 yılında 490-526/1097-1132 yılları arasındaki kısımları *Şam Tarihine Zeyl -I. ve II. Haçlı Seferleri Dönemi-* ismiyle Onur Özatağ tarafından Türkçeye tercüme edilerek yayımlandı. Son olarak 450-555/1058-1160 yılları arasındaki kısımlar 2016 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde Hasan Aydın tarafından yüksek lisans tezi olarak Türkçeye tercüme edildi. Burada *Zeylu Târîhi Dımaşk'ın* Onur Özatağ tarafından hazırlanan *Şam Tarihine Zeyl -I. ve II. Haçlı Seferleri Dönemi-* ismiyle yayınlanmış Türkçe tercümesinin tanıtımını yapmaya çalışacağız.

Eser, sunuş, iki bölüm, ek ve dizinden oluşmaktadır. İki ana bölümün ardından, Gibb'in tercümesinde bulunan Latince yer ve kişi adlarının Arapça karşılıklarının bulunduğu liste "Ek" (s. 215-218) başlığı altında verilmektedir. Daha sonra da kitapta geçen kişi ve yer adlarının bulunduğu bir "Dizin" (s. 219-224) gelmektedir. Kitabın sonunda (s. 225-236) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın "Hasan Âli Yücel Klasik Dizisi'nde Yayınlanan Eserler" isimli bir liste bulunmaktadır.

"Sunuş"ta (s. VII-IX), *Zeylu Târîhi Dımaşk'ın* kısaca öneminden, tercümede kullanılan eserin Arapça aslından ve İngilizce tercümesinden ve mütercim tarafından tercümede esas alınan hususlardan bahsedilmektedir. Mütercim, Amedroz tarafından yapılan neşri tercümede kullandığını ve Gibb tarafından yapılan İngilizce tercümenin yapısını temel aldığını, ancak Tourneau tarafından yapılan Fransızca tercümeyle ulaşamadığını belirtmektedir (s. VIII).

² *Zeylu Târîhi Dımaşk*, nşr. H. F. Amedroz, Beyrut 1908.

³ Özaydın, "İbnü'l-Kalânîsi", *DİA*, s. 100.

Târîhu Dımaşk: 360-555 h., nşr. Süheyl Zekkâr, Beyrut 1983. ⁴

⁵ *Zeylu Târîhi Dımaşk*, nşr. Arif Ahmed Abdülğanî, Dımaşk 2013.

⁶ *The Damascus Chronicle of the Crusades: Extracted and Translated from the Chronicle of Ibn al-Qalanisi*, İngilizce trc. H. A. R. Gibb, London 1932.

⁷ *Damas de 1075à 1154*, Fransızca trc. Roger Le Tourneau, Damascus 1952.

⁸ Ali Sevim, "İbnü'l-Kalânîsi'nin Zeylü Târih-i Dımaşk Adlı Eserinde Selçuklularla İlgili Bilgiler I. (H.436-500 = 1044/45-1106/07)", *TTK Belgeler*, XXIX/33 (2008), s. 1-42.

“490’dan 526’ya (1097-1132)” isimli birinci bölümde (s. 1-114), 490/1096 yılından 525/1131 yılına kadar olan olaylar yer almaktadır. İçindekiler kısmında 526 yılı verilmesine rağmen bu bölüm 525 yılı ile bitmektedir. “526’dan 555’e (1132-1160)” isimli ikinci bölümde de (s. 115-214), 526/1132-1160 yılları arasında yer alan olaylar anlatılmaktadır.

Eseri ana hatlarıyla tanıttuktan sonra, asıl üzerinde durulması gereken bazı hususları burada belirtmek ilim camiası açısından faydalı olacağı kanaatindeyiz. Eserin Arapça orijinali, İngilizce tercümesi ve Türkçe tercümesini karşılaştırmak suretiyle burada tanıtımını yapacağımız tercümede birtakım eksiklik ve hataların olduğunu ifade etmeliyiz. Yine mütercimmin belirttiği bazı hususlar üzerinde de durmak gerekmektedir.

İlk olarak üzerinde durulması gereken konu, eserin hangi dilden Türkçeye tercüme edildiği meselesidir. Kitabın kapağında ve iç kapağında Arapçadan tercüme edildiği ifade edilmekte, Sunuş’ta da Amedroz’un 1908 yılında hazırladığı neşrin kullanıldığı ve Gibb tarafından hazırlanan İngilizce tercümenin de esas alındığı belirtilmektedir (s. VIII). Söz konusu neşir ve İngilizce tercümesi ile Türkçe tercüme karşılaştırıldığını da eserin ciddi bir kısmının tercümeyle dahil edilmediği anlaşılmaktadır. Amedroz’un neşrinde 360-489/970-1096 yıllarını kapsayan 1-132. sayfalar arası tercümeyle alınmamıştır. Ancak eksik kısımlar bunlarla ibaret değildir. Gibb’in tercümesi temel alındığı için yani söz konusu tercümede Haçlılarla ilgili kısımların bulunmasından dolayı Özatağ da tercümesinde birçok konuyu atlamıştır. Aşağıda da vereceğimiz hatalı okumalar ve eksikliklerle eserin Arapça aslından değil de İngilizce tercümeden Türkçeye çevrildiğini akıllara getirmektedir. Ancak bazı Arapça özel isimlerin olduğu gibi verilmesinden hareketle bu isimlerin Arapça metinden kontrol edildiğini fakat yine de hatalı aktarıldığını göstermektedir.

Gibb tarafından İngilizceye tercüme edilen kısımların aynen Özatağ tarafından Türkçeye tercüme edildiği, henüz kitabın İçindekiler kısmından anlaşılmaktadır. Zira İngilizce tercümenin İçindekiler (s. 5) kısmında da şu iki başlık bulunmaktadır: “from 1097 to 1132” ve “from 1132 to 1159”.

360-489/970-1096 yılları arasında kalan kısımlar, Türkçe tercümeyle alınmamıştır. Daha önce merhum A. Sevim tarafından 436-500/1044-1107 yılları arasındaki Selçuklular ile ilgili kısımlar Türkçeye tercüme edilmiştir. Mütercim bu kısımları tercümeyle dâhil etmemesinin nedeni açıklamamaktadır.

Bu tercüme ile ilgili ikinci husus, eserin sadece Haçlı seferleri üzerine yazılmış bir kronik olarak gösterilmesidir. Sunuş kısmında mütercim, *Zeylu Târîhi Dimaşk* için “I. ve II. Haçlı Seferleri hakkında Arapça yazılmış olan en erken kronik olması ise eseri ayrıca önemli kılmaktadır” şeklinde bir ifade

kullanmaktadır. Eserin Haçlılar hakkında bilgi veren Arapça yazılmış eserler arasında en erken tarihli kroniklerden biri olduğu doğrudur, fakat eserin özellikle sadece Haçlılar ile ilgili yazıldığı izlenimini veren bu cümlelerin hatalı olduğunu belirtmemiz gerekir. Zira eserin sadece Haçlı Seferleri açısından değil, Fâtîmîler ve Karmatîlerin Suriye ve Dımaşk'a hâkim olmak amacıyla verdikleri mücadeleler, Fâtîmîlerin Suriye hâkimiyeti, Suriye halkının onlarla mücadelesi, Dımaşk'taki kabileler, sosyal hayat, halkın kurduğu teşkilâtlar, imar faaliyetleri, Dımaşk'ın topografyası ve imar planı, Abbâsîler, Büveyhîler, Selçuklular, Tuğteginliler (Börîler), Zengîler ve İsmâîlîler açısından da önemli⁹ olduğunu yukarıda da belirtmiştik.

Çalışma ile ilgili üçüncü husus, Arapça orijinalinde bulunan şiir, beyit ve kasidelerin -bir beyit hâriç- (s. 116) Türkçe tercümede yer almamasıdır. Eser için "Diğer kroniklerde sıkça karşılaşılan retorik hitaplar ve şiir gibi dilden dile aktarılması oldukça külfetli olan biçimlerden uzaktır" (s. VIII) şeklinde bir ifade kullanılmaktadır. Ancak mütercim bu ifadesi "Acaba mütercim eserin Arapça orijinalini hiç görmedi mi?" sorusunu tekrar akıllara getirmektedir. Zira İngilizce tercümesini incelediğimizde şiiri beyit ve kasidelerin -bir beyit hâriç- (s. 209) buraya alınmadığı görülür. Eserin Arapça orijinalindeki şiirlere göz atacak olursak, karşımıza pek çok şiirin çıkacağını görebiliriz (Eserdeki şiir ve kasidelerden bazıları için bkz. Amedroz neşri, s. 234, 286-287, 323, 334, 342, 344-345, 348, 350, 359). Özatağ'ın tercüme ettiği tek beyit, Gibb tercümesinde de bulunan tek beyittir. Aynı sayfada bulunan bir diğer beyit ise her iki çalışmada da tercüme edilmemiştir.

Özatağ'ın tercümesi ilgili dördüncü husus, çok önemli belgelerin kopyalarının çalışmaya dâhil edilmemiş olmasıdır. İbnü'l-Kalânîsî, Dîvânü'r-resâil'de görev yaptığı için eserinde de bazı belgeleri verdiği görülmektedir. Eserde Selçuklu dönemine ait önemli iki belgenin kopyası bulunmaktadır. Büyük Selçuklu Sultanı Muhammed Tapar'ın kâtibi Emîrül-Küttâb Ebû Nasr b. Ömer el-İsfâhânî'ye yazdırdığı Zî'l-ka'de 500/Temmuz 1107 tarihli Bâtinîlerin elinde bulunan Şahdiz Kalesi'ni ele geçirmesinden sonra ülke geneline gönderdiği fetihnâmenin kopyası (bkz. Amedroz neşri, s. 152-156) tercümede yer almamaktadır (bkz. 24-29). Yine Sultan Muhammed Tapar'ın Tuğrâ'î Ebû İsmâîl el-İsfâhânî'ye yazdırdığı Muharrem 510 (Mayıs-Haziran 1116) tarihli Atabeg Tuğtekin'in Suriye valiliğine atandığını belirten menşûrun¹⁰ kopyası da eserde yer almaktadır (bkz. Amedroz neşri, s. 193-197). Ancak bu menşûrun da tercümede (bkz. s. 75-77) yer almadığı görülmektedir. Son olarak 541/1146-47 yılı içerisinde verilmiş olan Muvahhidler'e ait bir mektubun

⁹ Özeydın, "İbnü'l-Kalânîsî", *DİA*, s. 100.

¹⁰ Menşûrun muhteviyatı hakkında bkz. Abdülkerim Özeydın, *Sultan Muhammed Tapar Devri Selçuklu Tarihi (498-511/1105-1118)*, Ankara 1990, s. 136-137.

kopyası (bkz. Amedroz neşri, s. 293) da tercümede yer almamaktadır (bkz. s. 156-162). Hem siyasî tarih hem de diplomasi tarihi açısından son derece önemli olan bu belgelerin Türkçe tercümede yer almaması önemli eksikliklerdir. Gibb'in tercümesinde de bu belgelerin yer almadığı görülmektedir (Karşılaştırma için bkz. s. 74-82, 153-156, 270-279).

Tercüme metninde dikkatimizi çeken beşinci husus, kişi ve yer adlarındaki hatalardır. Aşağıda bazı özel isimlerin önce Özatağ'ın tercüme ettiği şeklini, sonra köşeli parantez içinde doğru şeklini, normal parantez içinde de Özatağ tercümesindeki sayfa numaralarını vererek bu hatalardan bazılarını dikkat çekmek istiyoruz. Bu hatalar tercüme devamında da görülmekle birlikte burada tamamını vermemize imkân olmadığı için seçtiğimiz bazı hataları şöyle sıralayabiliriz: Balâna [el-Belâne] (s. 2), Karaböke [Kürboğâ] (s. 2), Bâra [el-Bâre] (s. 2), Maarretü'n-Nesrin [Ma'arretü'n-Mesrîn] (s. 3), Armanâz [Ermenâz] (s. 3), Kefr-i Tâb [Kefertâb] (s. 5), Afamiyye Kalesi [Efâmiyye Kalesi] (s. 7), Sarûc [Serûc veya Surûc] (s. 7, 8); Beytü'l-Mukaddes [Beytü'l-Makdis] (s. 3); Tarablus [Trablus] (s. 9-10, 14, 17-20), Hâtûn Sefvet el-Mülk [Safvetü'l-mülk Hâtûn] (s. 15), İrtâş [Ertâş] (s. 16-17), Şeref Ma'âlî [Şerefü'l-Me'âlî] (s. 21), Sadaka b. Mazyad [Sadaka b. Mezyed] (s. 25), 'Ayn el-Kefûbe ['Aynü'l-kuteybe] (s. 29), Kal'atü'l-Ca'bar [Kal'atü'l-Ca'ber veya Ca'ber Kalesi] (s. 43), Tel Beşir [Tell-Bâşir] (s. 50-51), Tel İbn Ma'şar [Tell-İbn Ma'şer] (s. 50), Hisn el-Akrâd [Hisnü'l-Ekrâd] (s. 36, 59), Sâfîthâ [Sâfîsâ] (s. 59), Marakîya [Merekîyye] (s. 59), Melik Tukuş [Melik Tekiş] (s. 62), Balak b. Artuk [Belek b. Artuk] s. 83, Dübeys b. Sadaka b. Mazyad [Dübeys b. Sadaka b. Mezyed] (s. 85), Kirhân b. Karaca [Hayırhân b. Karâca] (s. 133), Kumartâş [Humartâş] (s. 133).

Tercümede üzerinde durulması gereken altıncı husus, bazı şahıs ve yer isimlerinin Arapça orijinalinden Türkçeye tercüme edilirken doğru aktarılmış olmasına rağmen yaygın şekillerinin verilmemesidir. Bu isimleri aynen tercüme etmek yerine yaygın kullanım şekilleri verilmesi veya dipnotta yaygın kullanım şekillerinin belirtilmesi daha uygun olurdu. Buradan anlaşılan o ki, İngilizce tercümesi üzerinden Türkçeye aktarılan metinde özel isimler Arapça orijinalinden kontrol edilmiştir. Bu cümleden bazı isimlere örnek verelim. Köşeli parantez içindekiler olması gereken şekilleridir¹¹: Dâud [Dâvûd] (s. 1, 127, 138), Sükmân [Sökmen] (s. 2, 3, 4, 7, 8), Nayrûz [Fîrûz] (s. 4), Mihrâb-ı Dâud [Mihrâbu Dâvud] (s. 4, 6), Bûrî [Böri] (s. 8, 30), Cekirmiş [Çökürmüş] (s. 14, 25), Cevâlî Sekâve [Çavlı Sakavu] (s. 25-31), İsfahbad et-Türkmenî [İspahbud et-Türkmânî] (s. 28-29), Sancatân [Şebehtân] (s. 50), Tel Murâd [Tell-Kurâd] (s. 50), Bursuk b. Bursuk [Porsuk b. Porsuk] (s. 51), el-Bursukî [el-Porsukî] (s. 78-79), Mu'îne'd-Dîn Unur [Mu'înü'd-dîn Üner] (s. 133).

¹¹ Metinde farklı olup, doğrusu dipnotta verilen isimleri zikretmedik.

Tercümede dikkatimizi çeken yedinci husus, Arapça orijinli olmasında rağmen metnin Türkçeye aktarırken tamlamaların Farsça ve Osmanlı Türkçesine göre verilmesidir. Bunun yanı sıra bazı ifadelerin de yanlış aktarıldığı görülmektedir. Örneğin, Arapça orijinalinde bir şehrin/bölgenin hâkimini belirten genel olarak “sâhibu ...” ifadesinin kullanılmaktadır: Sâhibu Antakya, Sâhibu Trablus, Sâhibu Malatya vb. Ancak tercüme edilirken bu ifadeler “Sâhib-i Antakya, Sâhib-i Trablus veya Sâhib-i Malatya” olarak verilmektedir. Burada daha doğru ifade “Antakya hâkimi, Trablus hâkimi veya Malatya hâkimi” şeklinde olmasıdır. “Sâhib-i Antakya, Sâhib-i Trablus veya Sâhib-i Malatya” şeklinde verilecekse de burada hata vardır, zira bu tamlama Arapçada değil, Farsça veya Osmanlı Türkçesinde kullanılmaktadır. Bu örnekler dışında, eserde söz konusu şekilde başka tamlamalar da verilmektedir.

Tercümede üzerinde durulması gereken sekizinci husus, hicrî tarihlerin karşılığı olarak verilen miladî tarihlerde hataların yapılmasıdır. Türk Tarih Kurumunun online olarak hizmet verdiği tarih çevirme kılavuzunda¹² karşılaştığımız tarihlerde hatalar tespit edilmektedir. Burada bütün tarihleri karşılaştırmamıza imkân olmadığı için birkaç örnek vermekle yetineceğiz. 1. sayfada 490 yılını 25 Aralık 1096-14 Aralık 1097 (mütercimim verdiği miladî tarihi hicrî 7 Muharrem 490-6 Muharrem 491'e tekabül eder) olarak vermektedir. Fakat doğrusu 19 Aralık 1096-8 Aralık 1097 olması gerekir. 2. sayfada 20 Receb 490'ı 8 Temmuz 1097 olarak verse de doğrusu 3 Temmuz 1097'dir. Yine aynı sayfada 2 Şevvâl 490'ı 17 Eylül 1097 olarak vermektedir, fakat doğrusu 12 Eylül 1097'dir. 4. sayfada 29 Zî'l-hicce 491'i 2 Kasım 1098 olarak verse de doğrusu 29 Kasım 1098 olması gerekir. 12. sayfada 22 Cemâziyelâhir 496 tarihinin miladî karşılığı 8 Nisan 1103 olarak verilmekle birlikte, doğrusu 2 Nisan 1103 tarihi olması gerekir. Bazı tarihlerin de yanlış çevrildiği görülmektedir. Bu cümleden 4. sayfada “[491 yılı] Recep ayının yirmi altısı salı günü (4 Haziran 1098)” tarihi 6 Receb 491/9 Haziran 1098 olması gerekir (Amedroz neşri, s. 136). Göze çarpan bir başka husus da hicrî takvimde yer alan ay isimlerinin bazılarının farklı olarak verilmesidir: Sefer yerine Safer, Zü'l-hicce yerine Zî'l-hicce/Zilhicce ve Zü'l-kâde yerine Zî'l-ka'de/Zilkade kullanılması gerekirdi. Tercümenin ilk sayfalarında görülen bu hatalar son kısımlarına kadar devam etmektedir. Maalesef burada bütün hataları vermemize imkân yoktur. Bu nedenle eserde verilen miladî tarihleri kontrol etmeden kullanmamak gerekir. Gibb'in vermiş olduğu miladî tarihlerin daha doğru olduğunu da belirtelim.

Nihayetinde haklı olarak cevaplanmasını elzem olan şu sorular akıllara gelmektedir:

¹² Bkz. <http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/>

1. Eserin büyük bir kısmı Türkçeye tercüme edilmemesine rağmen eserin tamamı tercüme edilmiş zannı verilmektedir. Bunun sebebi İngilizce tercümenin esas alınmasıdır. Her ne kadar özel isimlerin doğru şekillerini vermek amacıyla Arapça metinden karşılaştırma yapılmışsa da eserin İngilizce tercümesi esas alınarak Türkçeye çevrildiği kanaatindeyiz. O halde neden bu eserin Arapçadan Türkçeye tercüme edildiği ifade edilmektedir?

2. Ortaçağ İslâm tarihinin önemli kaynaklarından biri olan bu eserin sadece Haçlı seferleri için değil Ortaçağ İslâm devletleri ve Dimaşk tarihi açısından son derece önemli olmasına rağmen, neden Haçlı seferleri ile ilgili kısımlar tercüme edilmiştir?

Gibb, 1097-1160 yılları arasında Haçlı Seferleri ile ilgili kısımları İngilizceye tercüme ederek, özellikle Avrupa tarihi açısından önemli olan parçaları aldığı muhakkaktır. Bu tercüme, Avrupalılar için normal görülebilir. Ancak bizim açımızdan oldukça eksiktir. Eserin Ortaçağ İslâm Tarihi açısından önemini yukarıda belirtmiştik. Bu bakımdan Özatağ'ın tercümesi de Ortaçağ İslâm Tarihi açısından eksik kalmaktadır.

Ortaçağ İslâm dünyasının önemli kaynaklarından birinin Türkçeye kazandırılmış olması memnuniyet vericidir. Tercüme işinin çok zor bir iş olduğu ilim dünyasınca da malumdur. Bu bakımdan mütercimim zor bir iş yaptığını biliyoruz. Çalışmada İngilizce tercümenin de kullanılmış olması elbette ki doğrudur, hatta metnin daha iyi anlaşılması adına eserin orijinal dilinin yanı sıra muhtelif dillerdeki tercümelemleri de kullanılmalıdır. Hatta sunuşta belirtmek kaydıyla İngilizce tercümedeki giriş ve dipnotların tamamının da Türkçeye tercüme edilmesi daha uygun olurdu. Ancak burada eserin orijinal dili esas almadığı halde orijinal dilden çevrildiğini şeklinde bir beyanda bulunulması bilimsel etik açısından doğru bir durum değildir. Mütercim, eserin tamamını tercüme etmişçesine hiçbir beyanda bulunmadan eseri hazırlamıştır. Tercüme almadağı kısımları sebepleri ile birlikte belirtmiş ve buna göre bir başlık ile yayımlamış olsaydı buradaki eleştirilerin bir kısmını yöneltmeyecektik.

Esere yönelttiğimiz eleştirilerin tümünü, tamamen yapıcı bir gözle dikkate alınmasını ve sonraki baskılarda burada belirttiklerimizin yanı sıra tüm eksiklik ve hataların giderilerek eserin kâmil bir hale yayımlanmasını ümit ediyoruz. Zira eserin bu şekliyle sadece Haçlı Seferleri alanında çalışan araştırmacılara hitap ettiği görülmektedir. Türkçe tercüme kullanacak olan araştırmacılar, eserin sadece bu yönünü göreceklelerinden bunun esere ve müellifine bir haksızlık olduğunu düşünmekteyiz. Yine de eserin tercüme edilmiş olması Ortaçağ tarihi kaynaklarının çok yavaş da olsa Türkçeye kazandırıldığına bir göstergesi olması bakımından sevindiricidir.

